

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بَتَل گنج و بلوچی زبانِ گالوار

شش ہزار ضرب المثل بلوچی

مؤلف

رسول بخش کشاورز

شناسنامه کتاب

بتل گنج و بلوچی زبان گالوار شش هزار ضرب المثل بلوچی

پدید آورنده	: کشاورز، بخش رسول
عنوان	: بتل گنج و بلوچی زبان گالوار، شش هزار ضرب المثل بلوچی.
مشخصات نشر	: قم: سرزمین سبز، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	: ۴۴۰ ص.
شابک	: 978-600-5056-29-7
قیمت	: ۳۵۰۰۰۰ ریال
ویراستار	: الله وردی آذری نجف آباد
امور فنی و صفحه آرایی:	: هادی عبداللہ کی
شمارگان	: ۲۰۰۰ نسخه جلد سخت
چاپ قم	: پاسدار اسلام
چاپ اول	: ۱۳۹۳

سر شناسه: کشاورز، رسول بخش، ۱۳۳۵-

عنوان و نام پدید آور: بتل گنج و بلوچی زبان گالوار: شش هزار ضرب المثل بلوچی با ترجمه فارسی / مولف رسول بخش کشاورز؛ با مقدمه موسی محمود زهی؛ ویراستار الله وردی آذری نجف آباد
مشخصات نشر: قم: سرزمین سبز، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری: ۴۴۰ ص.

شابک: ۳۵۰۰۰۰ ریال: ۷-۲۹-۵۰۵۶-۶۰۰-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیا
یادداشت: عنوان دیگر: شش هزار ضرب المثل بلوچی با ترجمه فارسی
یادداشت: کتابنامه.
یادداشت: نمایه.

موضوع: ضرب المثل های بلوچی

موضوع: ضرب المثل های ایرانی

موضوع: داستان های عامه - ایران - سیستان و بلوچستان

موضوع: فرهنگ عامه - ایران - سیستان و بلوچستان

شناسه افزوده: آذری نجف آباد، الله وردی، ۱۳۲۰ - ، ویراستار.

شناسه افزوده: محمود زهی، موسی، ۱۳۴۵ - ، مقدمه نویس.

رده بندی کنگره: ۱۳۹۳ ب ۲ ب ۳ / PIR ۲۲۵۳

رده بندی دیوینی: فا ۳۹۸/۹

شماره کتابشناسی ملی: ۳۷۸۲۵۲۵

فهرست مطالب

هـ	دکتر موسی محمودزهی	پیشگفتار
ذ	مؤلف	مقدمه
ك		نشان‌های واجی
۱		مدخل ضرب‌المثل‌ها
۴۰۳		واژگان
۴۲۵		نمایه موضوعی
۴۲۷		منابع

بتل گنج انت، بلوچے گالوارانت
ادیب و شاعرے شزین نگارانت
گل انت حاجی زهی پھکین جهاننا
بلوچے هستی و نام و توارانت

مولوی محمد حاجی زهی

پیشگفتار

زبان بلوچی یکی از وابستگان گروه زبان‌های ایرانی نواست که از طریق شاخه هند و ایرانی "آریائی" به خانواده فرضی زبان‌های هند و اروپائی متصل می‌گردد. "بلوچی" اکنون به زبان مردمی گفته می‌شود که آن مردم در بخش‌هایی از جنوب غربی کشور پاکستان، در استان سیستان و بلوچستان در جنوب شرقی ایران، در بخشی از جنوب افغانستان، و در داخل و اطراف کشورهای حوزه خلیج فارس زندگی می‌کنند. گرومهای کوچکتری از بلوچ زبانیان به صورت جمعیت‌های پراکنده قبیله‌ای و خانوادگی در مرودر کشور ترکمنستان و در بعضی از کشورهای آفریقائی و اروپائی به سر می‌برند. در حال حاضر، بیشترین شمار سخنگویان زبان بلوچی در پاکستان و ایران سکونت دارند.

یکی از عوامل بازدارنده برای مطالعه بر روی زبان بلوچی، عدم برخورداری این زبان از منابع مکتوب تاریخی و ادبی از دوران قدیم است. در حقیقت پس از استقلال پاکستان در سال ۱۹۴۷ میلادی بود که بلوچ‌های پاکستان شروع به گردآوری و کتابت حجم قابل توجهی از میراث تاریخی و ادبی خود نمودند. به طور کلی در دو قرن گذشته و قرن آغازین جدید تحقیقات علمی معتبر توسط افراد بلوچ و غیر بلوچ بر روی زبان و ادبیات بلوچی و تاریخ بلوچستان انجام شده است. به طور کلی می‌توان گفت که در تمام زمین‌های تحقیق و مطالعه بر روی این زبان زنده ایرانی از جمله ریشه‌شناسی، رده‌شناسی، گویش‌شناسی، آواشناسی، ساختار، دستور، گردآوری و تنظیم متون، واژگان، خط، استانداردسازی و ادبیات بلوچی به معنی عام، تلاش‌های زیادی به عمل آمده است. اکنون به همت تلاشگرانی که بعضی از آن‌ها زندگی خود را در این راه گذاشته‌اند، راه‌های مطالعه و تحقیق در مورد زبان بلوچی گشوده شده و لزوم تحقیقات تخصصی‌تر در این خصوص ایجاب می‌نماید.

۱. مطالب چهار بند فوق به صورت پراکنده از رساله آقای دکتر موسی محمودزهی که در سال ۱۳۷۷ تحت عنوان "مقایسه زبان بلوچی با زبان‌های ایران باستان- فارسی باستان و اوستائی" ارائه شده، استخراج شده‌اند.

اندیشه نگارش کتاب "بتل گنج و بلوچی زبان گالوار" بر مبنای همین نیاز صورت گرفته تا گامی هر چند کوچک، اما تخصصی در زمینه فرهنگ و ادب بلوچی برداشته شود. به طور کلی ضربالمثل از نوع کلام مجازی figurative است که اجزاء ترکیب کلام در معنی حقیقی خود به کار نمی‌روند. در این نوع کلام، نویسنده و یا گوینده از خواننده و یا شنونده انتظار دارند که با استفاده از دانش پیشین فرهنگی و زبانی خود و دقت و تفکر در باره ضربالمثل مورد نظر به رمزگشایی آن بپردازند. زیرا کلامی که با استفاده از گفتار مجازی بیان می‌شود، دارای رمزی است که با دقت و تفکر گشوده می‌شود و به همین دلیل تأثیر بیشتری در خواننده یا شنونده می‌گذارد و به مدت بیشتری در ذهن او می‌ماند به عبارت دیگر، در این نوع کلام خواننده یا شنونده خود حلال مسئله است. از طرفی، ضربالمثل‌ها فقط اطلاعات را منتقل نمی‌کنند، بلکه عواطف و احساسات را بر می‌انگیزند و در درک زیبایی‌ها و یادآوری زمینه‌های فرهنگی و زبانی به فرد کمک می‌کنند. کلامی که به وسیله اصطلاح و ضربالمثل بیان می‌شود، نشان دهنده تعلق بیشتر نویسنده و یا گوینده آن‌ها به جامعه‌ای است که آن اصطلاح و یا ضربالمثل در آن رایج است. به طور کلی چند جنبه در کلام مجازی و از جمله ضربالمثل مترتب است که از میان آن‌ها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: ۱- معنای تحت الفظی ۲- معنای مجازی ۳- بار عاطفی ۴- نوع سبک ۵- رنگ و بوی ملی و قومی.

با آن‌که در رمزگشایی یک ضربالمثل معنی مجازی آن مد نظر است، اما دانستن معنی تحت الفظی اجزاء ترکیب آن هم در فهم معنی کمک می‌کند. از طرفی نیز باید بدانیم که هر ضربالمثل دارای بار عاطفی مثبت، منفی و یا خنثی است و ممکن است به ملت یا قوم خاصی تعلق داشته باشد و سبک کاربرد آن در حضور افراد مختلف به صورت‌های محاوره‌ای، عامیانه، معمولی، رسمی، تشریفاتی و خیلی تشریفاتی متفاوت است. از این نظر در نحوه استفاده از ضربالمثل و جای استفاده از آن باید دقت کرد. ضربالمثل‌ها جمله‌های کاملی هستند که نوع موزون و یا غیر موزون دارند و شامل موضوعات اخلاقی، تجربه شخصی یا جمعی، پند و اندرز، هشدار و یا حوادث تاریخی می‌شوند که بر اساس افسانه‌های قومی و ملی، فرهنگ عامه، گفتار بزرگان و شعرای قوم و یا ملت شکل می‌گیرند به عنوان نمونه ضربالمثل کت و ونگ وات / kate wat o nange wat / نمونه آشکار یک ضربالمثل سراوانی است، زیرا فقط در حوزه سراوان از واژه "کت kat" که معنی "خانه" استفاده می‌شود. از نظر بار عاطفی، در دو ضربالمثل زیر اولین دارای بار عاطفی مثبت و دومین دارای بار عاطفی منفی است:

۱- او کو هئی سر مرد، ای من بگند و برگرد.

ao kōhay saray mard, ay man begend o bergard.

ای مردی که بر بالای کوه صعود کرده‌ای، مرا ببین و برگرد.